

С (Карачев)

Б 28

Батчаланы Мусса

Карачев. 846 - А

АГЪЫШЛА

ДЕПОЗИТАРИИ

Handwritten signature

**БАТЧАЛАНЫ
МУССА**

САГЪЫШЛА

НАЗМУЛА

СТАВРОПОЛЬ КИТАБ
БАСМАНЫ
КЪАРАЧАЙ-ЧЕРКЕС БЁЛЮМЮ
ЧЕРКЕССК — 1968

Устазыма-Лайпанганы
Къазийге-атайма

НЕ УУ ЧЫГЪАНАКЪ,
НЕ ГОККА ХАНС...

НАЗИМ ХИКМЕТДЕН

Сен джанмасанг, чыракъ болуб,
Мен джанмасам, чыракъ болуб,
Биз джанмасакъ, чыракъ болуб,
Ким джарытыр дуньяны?

Къобуз санны ойнатмаса,
Къобузмуду ол?
Шынкъарт чоюн къайнатмаса,
Неге джанад ол?
Джулдуз кёкню джарытмаса,
Джулдузмуду ол?
Талпындырыб арытмаса,
Нек ишленгенд джол?

Адам санын арытмаса,
Джулдуз кибик джарытмаса,
Неге джашайд ол?!
Хаман алгъа баралмаса,
Шынкъарт кибик джаналмаса,
Адаммыды ол?!

Къойчу къоюн тас этсе,
Анга тишлик джокъ!
Уучу шкогун тас этсе,
Анга кийик джокъ!

Джырчы джырын тас этсе,
Анга махтау джокъ!
Адам джуртун тас этсе,
Анга джашау джокъ!

АРБАЧЫ

Джер арба болса,
Биз арбада барсакъ,
Кимни этейик арбачы?
Темирча къатхан
Къатылыкъ этер!
Мамукъча батхан
Хырелик этер!

Хырелиги болгъан
Къатыракъ болсун.
Къатылыгъы болгъан
Джумушакъ болсун.
Адамлыгы болгъан
Арбачы болсун!

ТАШ СУРАТ

Тау айрыдан кюн къарайды,
Кёзню джити къаматыб.
Къая ранда чорт бурну бла.
Къуш ариулайд къанатын.

Артында уа — сары джылан,
Миниб къая башына,
Къурч чыбыкъга чулгъанганды,
Чынгаргъа хазырлана.

Бир заманда сакъ къанатлы
Сезиб джууукъ аджалын,
Элияча къанат къагъыб,
Джыланнга бургъанд аллын.

Башланганды къая ранда
Джашау ючюн кюрешиу,
Бирине ёлюм боллукъду
Бу огъурсуз тюбешиу!

Тюк тюшеди, тер агъады,
Къан чачылад ташлагъа —
Къарыуун бошай тебрейди
Кюрешиуню башлагъан.

Тауушу бла тау сангсыта,
Ачыудан кьайнаб кьаны,
Кьурч кьанат бла уруб, басханд
Кьуш тюбюне джыланны.

Ётгюр кёзле кьаматхандыла
Уу кёзлени джилтинин...
Дуу джанады кёлтюралмай,
Кьуш джыланны итлгин.

Ол туююшню кёрген биреу
Ишлегенд ташдан сурат:
Кьуш кьаяда кьанат кериб
Джыланны этин джыртад.

Джашай баргъан таш суратны
Магъанасын тынч билед:
Дуньяда терслик болса да
Ол тюзлюкню тюбюндед.

Тюзлюк ючюн ёлгенледен эштеик налат,
Артыкълыкъ бла кюрешмеин, болуб кетсек къарт.
Зорлукъ туура къурч-темирча къатса да,
Бусагъатда темир кесген мычхы бард.

СОКЪУРАНМАЙМА

Сен да, мен да кѣзлюлебиз... Алай а
Эки тюрлю къарагъанбыз джашаугъа.
Сен джаб-джашил кенг ѳзеннге тюшгенсе,
Мен чыкъгъанма джити башлы таулагъа.

Сени юйюнг таб джердеди. Ышыкъдад.
Мен тургъан джер боранлыды, сууукъду.
Этгениме сокъуранмай джашайма:
Мени юйюм джулдузлагъа джууукъду.

ДУГЪУМ ТЕРЕК

Бек мийикде, мор къаяны арасында,
Ташны джарыб, дугъум терек чагъады,
Калак аяз келе-келиб сызгъырса,
Көгетлери къая раннга агъады.

Ол мийикге бир джолоучу чыгъалмайд,
Дугъум барды — мадар джокъду ашаргъа...
Хайыр берлик туююл эсенг кишиге,
Ташны тешиб нек термилдинг джашаргъа?!

МУРАТ

Кирсиздиле джыламукъча
Джангур тамчыла,
Тереземден джуадыла
Букъуну ала.

Мен кесими таныгъанлы
Этеме мурат —
Ким болса да «сау бол!» дерча
Этерге бир зат.

Ма бу джангур тамчыланы
Болургъа бири,
Къан аямай джер юсюнден
Джуаргъа кирни.

Къарт аккамы заман къынгыр этсе да,
Ол олтурмайд, от джагъада тюнгилюб.
Юй аллында къабхакъчыкъда джашлыгъын
Акка излейд, суу агъашча бюгилюб.

Къаялагъа акъ турнала къонганча
Къар басады мор тауланы башларын.
Ма аллайын къыш, джай демей, эринмей,
Сагъыш акълайд адамланы чачларын.

ОЛ ТАШЛЫДЫ, АЛАЙ А

Тау джолланы кенглерини бири бла
Бара-барыб сиз боллукъсуз кёрюрге:
Ол сиз келген арба джолдан айырылыб,
Джаяу джолчукъ айланады тик ёрге.

Ол тайгъакъды, ол ташлыды, алай а,
Аны салгъан ёмюрлеге сау болсун —
Ол тиклени сайлаб алгъанд, унамай
Кёбле баргъан уллу джолну букъусун.

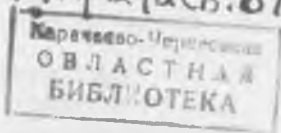

● ● ●

Гардош башдан
Къызылджаякъ гардошла бла
Тышы джыйрыкъ ичи гырын бир хыбыл чыкъгъанд.
Аннга, джашла, Ана гардош дейдиле
Ол джашауун джашау бере тауусханд.

Карачаев. 846

СЫЙ ДЖОЙСАМ

Къартлыкъ келиб,
ол дуньядан
урса аз-аз джел,
Ёлюм келме —
къартлыкъда да
джашау багъалыд.
Къарыу кетиб,
къол да, бут да
болсала бечел,
Ёлюм, келме —
сан кетсе да
джюрек къанатлыд...
Сый джойсам а!
«Ай ёлгеенг
андан эсе». — десе эл,
Ёлюм-джаным!
Ол сагъатда
мөннге дженгил кел.

ТУРНАЛА

Кюн мутхузду,
Буз басады
Кёзлеулени юслерин.
Къач аязда
Суууталла
Къаяла ёшюнлерин.

Алтын чапракъ
Эртде акъгъанд,
Чарс басады тауланы,
Кёкюрек солуйд
Ушатмайын
Сууукъ, мылы хауаны.

Булутланы
Башлары бла,
Чапракълача саргъала,
Къыбылагъа
Джан атханла
Узунбоюн турнала.

Тау артлада
Джандет джылыу
Табарыкъдыла ала...
Анда хаман
Кюн тийибди
Чайкъалалла будайла.

Мен да насыб
Излер эдим
Кюн батмагъан джагъада,
«Карачай» деб
Насыб берген ц
Джер болмаса дуньяда.

Иги джаша, аман джаша —
Джашайбыз джерде.
Къууанч да кёб, бушуу да кёб
Джюрегибизде.

Аз да джаша, кёб да джаша —
Болджал бошалад.
Биз кетгинчи биргебизге
Джашайды мурат.

Муратынга джеталмасанг,
Джашау татуусуз —
Муратынга тынч джетсенг а,
Муратынг учуз.

НАСЫБ

Сагъыш этсенг, бек сөирди,
Бек тюрлюд джашау.
Насыб марай айланабыз,
Тёрт джаныбыз тау.
Башыбызда, узакъ кекде —
Узакъ булутла.
Аллыбызда — келлик кюнден
Алтын умутла.

Биз билебиз — хар къайда да
Насыб барды, бард!
Алай эсе нек болабыз
Аны сакълай къарт?
Насыб кёбдю! — ол тюз эсе,
Нек багъад алай?
Нек ёлелле аны кюсей,
Аллына къарай?

Туумагъанла, туугъанла да,
Кириб джашаугъа,
Тебрейдиле джуаб излеб
Бу соруулагъа.
Кёбле насыб табадыла,
Джитирек болуб,
Бир-бирле уа, къыйынд дейле
Насыбны джолу.

Таурухмуду? Эски джырмыд?
Тюшмюд? — Ким билед!
Насыб меннге гитчеликден
Былай кёрюннгенд:

Узакъдан да бек узакъда,
Кюн чыкъгъан джерде,
Тюрленмейин бирча туруб
Хар ёмюрледе,

Бир тау барды — джангыз кьушла
Кьоннган юсюне,
Джулдузланы ол тизеди
Акъ джитисине.

Тёгерегин аякъ салмаз
Бузлу тик этиб,
Ол насыбны джашырады,
Буу сыфат бериб.

Ма ол бууну тутайым деб,
Болуб джолоучу,
Булут басхан тар ёзенден
Чыгъады уучу.

Кёлю таукел, кьолу батыр,
Етгюрлюк кьанда,
Елюм бла джагъалаша
Хар къяя ранда,

Ол барады, чырт бой салмай
Буз тиреулеге.

Антны басыб: тутмай насыб
Къайтмазгъа элге.

Бара-барыб джигит уучу
Не джолда ёлед,
Не насыбны тутуб, джерлеб,
Элине келед.

Таурухмуду? Сабий тюшмюд?
Кимни эсиндед?
Насыб меннге ма бюгюн да
Алай кёрюнед.

Кебле насыб табадыла,
Джитирек болуб —
Бир бирле уа, къыйынд дейле
Насыбны джолу.

САУ КЪАЛ, САНИЙ...

АЙ КЕЧЕ

Келинчикча кѳубулгъанды
Булутлада ай.
Тау арада, кѳуш уяча,
Турад Кѳарачай.

Нарат ийис джайылгъанды
Рахат элlege,
Джуддуз джарыкѳ тѳгюледи
Тар ѳзенlege.

Сен кѳатымда олтураса,
Кѳол кѳолну кѳысханд.
Кѳѳб сѳюрге, бек сѳюрге
Этилгенди ант.

Джуддузланы мутхуз этиб
От джанады ай.
Тынчаяды тау арада
Бизни Кѳарачай.

● ● ●

«Джетегейли — джети джулдуз,
Темиркъазакъ — кеси джулдуз,
Джетегейли джети айланмай танг атмаз».
Бу сёзлени, хар ким кёре,
Солуу алмай джети кере
Айталмагъан излегенин табалмаз.

Ойнай эдик джети сабий,
Къатымдагъы — ариу Саний,
Имбашчыгъы имбашыма къысылыб.
Джан солууум джеталмайын,
Ол сёзлени айталмайын,
Къалгъан эдим мен тылпыуум тыйылыб.

Сабийлик дженгил кетгенед,
Иги кесек джыл ётгенед,
Кюн кечени, кече кюнню ашырыб.
Мен Санийни сюе эдим,
Саний мени сюе эди,
Акъ къойнунда насыбымы джашырыб.

Артада биреу келген эди.
Эшик къакъмай кирген эди,
Къыз кёзлеге къарагъанед джитирек.
Ол къучагъын кергенинде,
Санийими кёкрегинде
Тешилгенед мен байлагъан туюмчек.

Саукъл, Саний — джарыкъ джулдуз,
Эки кёзюнг — къара къундуз,
Таб болмады артда этген оюнунг.
Киритсиз межам кёреем,
Къадаусуз кюбюр кёреем
Насыбымы асырагъан къоюнунг.

«Джетегейли — джети джулдуз,
Темиркъазакъ — кеси джулдуз,
Джетегейли джети айланмай танг атмаз».
Бу сёзлени, хар ким кёре,
Солуу алмай, джети кере
Айталмагъан излегенин табалмаз.

ТАРЫҒЫУ

(Къумукъ джырладан)

Истамбулда джашил гокканы
Мийик тауну джитисинде
Битдирдим мен, кызыл чакъдырдым,
Джыламукъ төгюб юсюне.

Ираванда, алтын тюзледе,
Тутуб илячин баланы,
Кесими къанымдан ичириб,
Уугъа тюзетдим аны.
Истамбулда гокка хансымы
Джапракълары джерге тюшгенд:
Ким эсе да, айлана келиб,
Аны букъугъа теблегенд.
Джитикёз илячиними да
Шыбла къанаты сыннганд.
Алтын Ираван шахарда ол
Башханы къолуна къоннганд.

КЕЗБАУ

Къум тюзледе — от толкъунла,
Джаханимча кюн.
Суу кюсөйди бир джолоучу,
Термилиб бютюн.
Кёб изледи — табалмады
Джанына асыу.
Умут юзюб, къарагъанлай:
Тюз къатында суу.
Къууаннгандан эки кезюн
Джыламукъ басыб,
Суугъа салгъанд къызгъан бетин
Ол баурланыб,
Олсагъатлай кёкюрегинден
Чыкъгъанд къычырыкъ:
«Сууукъ суу!» — деб джан атханы,
Къайнагъан балчыкъ.

Мен да, сеннге сен тюлсе деб,
Аджашдым терен.
Балчыкъ суугъа баурланыб
Бек алджандым мен.

Джашауунгу керегича къурасанг,
Боллукъ эди мени тенгли бир джашынг.
Сен суйгенле сени суйюб турмадыла,
Башхала бла сен турмадынг джарашыб.

МЕН КЕТЕЙИМ

Бек сууукъма,
Арыгъанма,
Арыгъанма,
Ачма.

Кёб айланыб,
Къайтыб келдим,
Къайтыб келдим,
Къачма!

Кёб къыйнама,
Кёб къыйнама,
Къыйнагъанынг
Азмыд?

Джюрегингде
Джашырда къой
Дертлеринги,
Къазма.

Кетгеними
Унут да къой,
Кечер къарыу
Таб да.

Бир солуюм,
Бир ийнакъла,
Кёзлеринги
Джаб да.

Терслигими,
Терслигими
Англагъанма
Энди.

Сокъураннган
Мёлекчады,
Мёлеклеге
Тенгди.

Кёб айланнган,
Кёб айланнган
Аджашмайын
Къалмайд.

Не джигит да
Тик джол тутса
Къаламлайды
Таймай.

Абынмагъан
Сакълай эсенг,
Абыннганны
Кечме.

Абынмагъан
Излей эсенг
Изле энтда —

Кечмид?!

Кеси джазмай,
Биреуленнге
Биреу джазыу
Джазмайд.

Мен кетейим,
Мен кетейим
Къыйнагъаным
Азмыд?!

СОКЪ КЪОБУЗНУ

Джауады. джауады,

джауад тохдаусуз,

Тубан ёзеннге басыннганд.

Джарыкъ тартыуун бошаялмай, къобуз

Сени къолунгда ахсыннганд.

Мутхуз сыртлагъа кёз ийгенсе терен

Сагъыш мыдахлайд бетинги...

Мени айтханынгча сюе эсенг сен,

Айыр къайгъыдан эсинги.

Ойнат къобузну... Тохтарла джауумла,

Кёкден булутла кетерле.

Сюйюлмей, не суймей джашаб баргъанла

Эркинле къайгъы этерге.

Сагъыш да, бушуу да ала этсинле,

Сюе билген а айтсын джыр.

Ойнат къобузну... къайгъыла кетсинле,

Тубан ёзенден чачылыр.

Ангыламайын не кертини, не чамны,
Джюрегими кёбден бери кыйнайса...
Ойма, кёккёз, кесинг тургъан мекамны —
Джюрегимде кёбден бери джашайса.

ТЕНГИЗ ДЖАГЪАДА...

САЛАМ, ТЕНГИЗ

Салам, тенгиз! Ма быллайменг? Ант этдир,
Кёкрегимде тохтады солугъаным:

Джети джукълаб акъылымда джокъ эди
Туура быллай уллу, ёхдем болгъанынг.

Кюн батханда — къурум бетли румынла,
Кюн чыкъгъанда — эрменлиле, эбзеле,
Бир джагъангдан бир джагъанга джетелмей,
Кёб дыгалас этедиле кемеле.

Къарт эмеген тегенени элтгенча,
Батыр сууунг алгъа элтед аланы,
Оюнла уа кёргюзтесе, дейдиле,
Бир-бирледе, тутса сени аманынг.

Эртде, сабий заманымда, кесими
Бек кёб джылны бек уллугъа санадым,
Энди, сени кёргенимде, ёсдюм да,
Бек гитчечик болгъанымы англадым.

КЁКСЮЛ ТЮЛСЕ.

Кёксюл тюлсе,
 кёк да тюлсе,
 кём-кёксе,
Кёбдюреюз себилгенча юсюнге,
Алан, тенгиз, къара сокъур тюл эсенг,
Ким атагъанд «Къара тенгиз» — деб сеннге.

Ол адамны бир бушууу болуред
Келиб сени къараб кёрген кюнюнде —
Джата болур ол джарлыны биреую
Ма бюгюн да толкъунланы тюбюнде.

КЮРЕШ, ТЕНГИЗ

Эртдеден да бек эртдеде ким эсе да,
Сууну кёрюб чырт болмагъан биреулен
Сархла къысхан тюркюледен бизге дери
Джерни къазыб, чунгур этгенд бек терен.

Андан сора, дунияны суун джыйыб,
Толтургъанды къазылгъанны арасын,
«Энди тенгиз эркинликни унутсун», — деб
Ташдан-таудан къалагъанды джагъасын.
Ачы буйрукъ! Ачы буйрукъ!

Аллай джюрек аны этген адамгъа?
Андан бери кёк тенгизни бугъоулайды
Мийик джагъа,
кым бергенед
къаты джагъа — къадама.

А тенгиз а ол буйрукъгъа бой салмайды,
Ким кёргенди деу тенгизни тынчайыб?!
Сыйырылгъан эркинлигин къайтарыргъа
Ол талпыйды, батыр суун кенг джайыб.
Ол кюрешед!!

Дертден толгъан ауур толкъун
Таш буруугъа ёшюн уруб уалад.
Ызындан а, демлеширге хазыр болуб,
Олсагъатлай башха толкъуч терк тууад.

Ол толкун да, ол бурууга джанын атыб,
Уалады, чачылады, мынчакълай...

Бу кюрешде бек кѣб джылла озгъандыла,
Энтда кѣб джыл озарыкъды ма былай.
Кюреш, тенгиз!

Силде ёхдем толкунланы!

Кюрешгенни келлик кюню — алапат.

Боюнсхага бой салгъанга налат болсун,
Бугъоуларын чачмагъанга — джюз налат.

Тенгиз, шохум! Бек теренсел Алай а,
Ким да билед керти сёзю керегин,
Ийнан, сенден кёб кереге теренди
Хар адамны кёкрегинде джюреги.

Къара тенгиз мыдах эди. Толкъунлары
Аунай элле, бир-бирине къаланыб.
Кёк джагъада, сары къумну сыйдамында
Мен атынгы джаза эдим къадалыб.

Озгъун толкъун джазгъанымы кетереед,
Кёмюк эте ёрлеб келиб къатыма.
Сен къайгъырма! Саулай тенгиз джукъ эталмаз
Джюрегимде джашаб тургъан атынга.

Сау кьал, тенгиз! Мен ызыма кетеме.
Кёк джагъангда толу насыб чекдирдинг,
Сау кьал, тенгиз! Джюз джыл болгъан аккача,
Бек кёб затха бек кёб сагъыш этдирдинг.

Сирелеме кесим джангыз джагъангда,
Акъбаш толкъун кёмюк силдейд ташлагъа,
Къарачайгъа къайтыб барыб, мен сенден
Кёб хапарла айтырыкъма джашлагъа,

Марда билмей уллу кёллю болгъанла
Залимликни не болгъанын билсинле,
Абаданнга тергегенле кеслерин,
Мен кёргенча, келиб сени кёрсюнле.

КЮЛЕ-КЮЛЕ...

АИЮ ИЙСЕ УА

(Халкъ хапарладан)

Бир джаш атасы бла баргъанды
Отун этерге чегетге.
Иши татыб, къарт къалкъыгъанды
Джашы джайылгъанд кегетге.

Кесек замандан эштилгенди
Чегет юйюрге бютеулей:
«Эй, атам! Уллу аллах бергенди!
Айю тутдум, атам! Эй-эй!»

«Айю?! — Тюшюмден да билгенме,
Ох! Ох! Аперим джашыма!
Келтир зийнаны, тинт-минтленме...
Сюйре, тарт бери башындан!»

«Къойса уа неден да тартырем...»
«Да къоймай эсе, кесинг къайт!»
«Айю унаса уа къайтырем,
Айю бир табсыз къучакълайд...»

САБАНЧЫ ЧИБИН

Халкъдан

Къаладжюкню ташлы джол бла суйрей-суйрей,
Ауур солуб ёгюз келед сабандан,

Къулагъында сокъур чибин чөгелейд.

Бир чибин да къычырады чалмандан:

— Эй, джол болсун, шохум-чибин, къайданса, —
къайдан?

— Сорма, сорма — бир бек арыб ёлебиз,
Кёрмеймисе — сабан сюрюб келебиз!»

БУЗОУ ЭМИБ БОШАМАГЪАНД

— Бузоу эмди, бошады,
Ахмат, джаным, чаб! —
Окъча чыкъды эшикге
Ахматчыкъ чартлаб.

— Ахмат, начас! Тый бузоуну
Турма сирелиб!!!

— Да ол алкъын бошамагъанд
Анасын эмиб...

ДЖАХАНИМНИ САЙЛАГЪАН

Биреу ауушханды.

Къыйналмай

Сыйрат кёпюрден къутулгъанд,
Мёлек джандетге чакъыргъанды:
«Кел, кел! Къатының да мындад»

«Эй, мёлек! Керти да алаймыд?
Мындамыды ол ишексиз?!
Къайдад джаханим?.. Мен арыма...
Джашагъыз мында кесигиз».

ХОНШУМУ АНТЫ

«Емюрюмде бир ийнеге тиймейме», — деб
Мени хоншум хар кюн сайын ант этед.
Ол тюз айтад, ийнелеге чырт тиймейди
Секиртелсе, ёгюз-мёгюз секиртед.

БУ ДУРКЪУДУ

Бу дуркъуду, дуркъуду,
Дуркъуну ичи — ёгюздю,
Ёгюзню ичи семизди!
Бу урлады,
Бу биширди,
Бу тюшюрдю,
Бары да ашадыла!
Алай эте джашадыла,
Семирдиле тойдула,
Эм артында барын да
Тутдула да кьойдула!

ТУРЧУН ЁРГЕ, АЛАҚЪАШЫМ

Къарагёген чырпылада

Отлаучанед

Байталыбыз...

Къарагёген

Чырпылагъа

Бомба тийди

Бир бек табсыз.

Учуб баргъан самолётха

Этмегененг

Чыртда заран...

Алай ачы нек кишнединг,

Ачыдымы?

Бекмид джаранг?

Тоб атхан да излемейед,

Алакъашым,

Сеннге хата —

Адамланы къырайым деб

Сени ургъанд,

Билмей ата.

Сени мараб атмагъанды,

Кёкде баргъан

Ол джаныуар,

Аркъуунгу чорт къыркъмаса

Этер эдик

Бир зат, мадар...

Аккам бир бек кыйналлыкды,
Кёкге къараб,
Айта налат,
Алайсыз да кёб кыйынлыкъ,
Бергенд анга
Бу къазауат.

Ай да турмай табарыгъенг,
Ёлмей кълсанг,
Меннге бир тай.
Кёб зат тюлдю мен тилеген
Чыдасанг а
Джангыз бир ай.

Тюгел тууб бошагъынчы,
Токъ къларнынгда
Ёлген тайны
Ким кёрсе да кыйналлыкды,
Чыда, джаным,
Джангыз айны.

Джашларына табмагъланча,
Табмаз аккам
Сеннге тёзюм.
Турчун ёрге, Алакълашым,
Тёртаякълы
Къларакёзюм.

Алтын чалыу табалмагъан
Кюмюшден эшер...
Миннген атын табалмагъан
Джаяулай кетер...
Атлаб-атлаб баралмагъан
Сюркелиб ётер...
Насыб юлюш табалмагъан
Не мадар этер?

Мен джуртсуз джашауну
Сынагъанма —
Джуртсузгъа кюн мутхуз
Англагъанма.

Тоймайд джан, джуртундан,
Кёз тойса да —
Энд мен джеримден
Узайсам а...

Санымы, джанымы,
Къанымы да
Керек тюлдю меннге
Джарымы да.

АЙЮ МАМУРАЧ

Къурчдан сынджыр — ауур сынджыр
Тизгендиле
Темирчиле.
Къарт болгъунчу айланлыкъса,

Орамлада
Азаб чеге.
Бусагъатда болмаса да
Кёзлерингде
Огъурсузлукъ,
Ёсе барсанг, кёб ёгюзню
Этер эдинг
Соуб тулукъ.

Мал къоймагъан къарт атангы
Джигит уучу
Мараб атханд.
Ауузунга башлыкъ байлаб,
Келтиргенди
Салыб атха.

Къалай къачыб къутулмадың?
Билмеймединг,
Хомух, чаба?
Да энди уа бош къарайса,
Бош къарайса
Чегет таба.

Къурч сынджыргъа бек бегибди
Бурнунгдагы
Темир тогъай,
Айлан энди элден элге
Хар ким кюле,
Сен да джылай...

Тюлкю башны бош булгъайса,
Дугъум кёзден
Чыгъарыб суу..
Кёрмеймисе — къалмагъанды
Адамлада
Джазыкъсыныу.

Эл сабийле ойнайдыла
Къабыргъанга
Чанчыб таякъ,
Къарт ийенг да бек хыныды
Айлан дейди,
Чёмелтаякъ.

Ала сенден онгудула —
Этдирелле
Айтханларын.
Чыда, шохум, — айю бала,
Чыдамайын
Джокъ мадарынг.
Тырнакъларынг кесилгенди,
Къозугъанны

Тырнама деб,
Ауузунгу байлагъанла,
Кёргюзтмезча
Гырнау адет.

Къурчдан сынджыр, ауур сынджыр
Тизгендиле
Темирчиле.
Кюн батхынчы айланаса,
Орамлада
Азаб чеге.

Кюн батса уа айю бала
Терен кириб
Терисине,
Мурджарында баш къагъады,
Джангыз затха
Сеирсине:

Экиаякълы бу инсанла
Не табалла
Меннге къараб?
Нек туралла къачыб кетмей
Чегетлеге
Ёлюм къара?

Туугъан ёлмей къалмайд...
Кимни да
Джерге бастыралла терен,
Не уу чыгъанакъ,
Не гокка ханс
Арта чыгъыучанды джерден.

Джуу, джуу, джуу-ала...
Джарлы амма суу ала,
Терлеб, боза бишире.
Келинлери чөгюб тура —
Уууртларын төгюб тура..
Джуу, джуу, джуу-ала...

Сенг, сенг, сенг келе,
Эки теке тенг келе,
Сакъалларын сылай келе,
Ышара да джырлай келе:

— Сюрючюбюз аламат,
Экибизни бек багъад,
Бизге мюрзеу — эчкилеге алысын...
Кёб джылланы джашасын...

Сенг, сенг, сенг келе,
Эки теке тенг келе,
Азабларын санай келе,
Былай айтыб сарнай келе:

— Нек болгъанек биз семиз?!
Сюрючюбюз ол бетсиз,
Быйыл кърманлыкъ этеме-дейди —
Кърч кезлигин билейди.

БАШЛАРЫ

Не уу чыгъанакъ, не гокка ханс

Назим Хикметден	4
Къобуз санны ойнатмаса	5
Къойчу къююн тас этсе	6
Арбачы	7
Таш сурат	8
Тюзлюк ючюн	10
Сокъуранмайма	11
Дугъум терек	12
Мурат	13
Къарт аккамы	14
Къаялагъа акъ турнала	15
Ол ташлыды алай а	16
Гардош башдан	17
Сый джойсам	18
Турнала	19
Иги джаша, аман джаша	21
Насыб	22
Сау къал, Саний	
Ай кече	26
Джетегейли—джети джулдуз	27
Тарыгъыу	29

	Кёзбау	30
Джашауунгу керегича	къура-санг	31
	Мен кетейим	32
	Сокъ къобузну	35
Ангыламайын не кертини		36
	Тенгиз джагъада	
	Салам, тенгиз	38
	Кёксюл тюлсе	39
	Кюреш, тенгиз	40
	Тенгиз, шохум	42
Къара тенгиз мыдах эди		43
	Сау къал, тенгиз	44
	Кюле-кюле	
	Айю ийсе уа	46
	Сабанчы чибин	47
Бузоу эмиб бошагъанд		48
Джаханимни сайлагъан		49
	Хоншуму анты	50
	Бу дуркъуду	51
Турчун ёрге, Алакъашым		52
	Алтын чалыу	54
Мен джуртсуз джашауну		55
	Айю мамурач	56
Туугъан ёлмей къалмайды		59
	Джуу, джуу, джуу -ала	60
	Сенг, сенг, сенг келе	61

Мусса Хаджи-Кийшиевич Батчаев

Р А З Д У М Ь Е

Стихи

На карачаевском языке

64 стр. без иллюстр.

Редактор *Д. Х. Кубанов*

Художник *В. М. Узденов*

Художественный редактор

М. П. Бертник. Техниче-

ский редактор *Э.Т. Агир-*

бова. Корректор *Е. Е. Ама-*

наева

Сдано в набор 2-ХІ-1967 г. Подписано в печать
29-І-1968 г. Формат 60x90 1/32 Печ. л. 2 Уч.-
изд. л. 1,23. Тираж 1000 экз. Заказ № 5610
ВУ 53035. Цена 16 коп.

Карачаево-Черкесское отделение Ставрополь-
ского книжного издательства, г. Черкесск,
ул. Ленина, 38. Карачаево-Черкесская област-
ная типография, г. Черкесск, ул. Первомай-
ская, 47.

7-4-3

11-68

Багъасы 16 кап.

СТАВРОПОЛЬ КИТАБ
БАСМАНЫ
КЪАРАЧАЙ-ЧЕРКЕС
БЕЛЮМЮ
ЧЕРКЕССК
1968